

MV
Dec 29
IX-5723

HUNGARY

<u>INDUSTRY</u>	/1700/
Building Construction	/1702/✓
<u>STATE APPARATUS</u>	/4400/
Ministries	/4404/

CONSTRUCTION AND RECONSTRUCTION PROBLEMS IN HUNGARY.

SOURCE VIENNA: Employee of the Ministry of Construction, until November 29 1956.

DATE OF OBSERVATION: Until November 29 1956.

ENGLISH SUMMARY: This report gives a picture of the building-reconstruction situation during the last two weeks of November. Within this picture it reports on discussions and controversies concerning the leadership of the Ministry of Construction as well as on difficulties arising from circumstances brought about by the unwillingness of workers to commence work unless they are guaranteed a new and higher wage basis. There is no shortage of raw building material because a large stock was laid in during the summer months. Reconstruction work was undertaken to a larger extent in BUDAPEST than elsewhere in Hungary and it was very often the case that people moved into half rebuilt dwellings, finishing with their own hands the building work in order to have a roof over their heads.

EVALUATION COMMENT: This is an interesting cross section on the conditions prevailing in the building construction industry and on the chaotic conditions in the Ministry of Building Construction. The mentioned personalities are all known. György MARTIN made on November 13 1956 a statement to the press and radio on the tasks of reconstruction, but since that day he was not mentioned either by the radio, or by the press.

The government commissariat for reconstruction is a known organization. It made several statements in the past. Its abolition was not yet reported by any other source.

This report confirms that József KILIÁN, former first deputy to the Minister of Construction, is at the present a leading official in that Ministry.

/more/

The existence of so-called KÖMI enterprises and the employment of prisoners for construction works are in line with available information on these subjects.

The difficulties about the wages are likely. The norm and wage system in the construction industry was frequently criticized in pre-revolutionary times and this branch of the industry had a chronic shortage of manpower in view of the particularly low wages. It is more than natural, that the workers don't want to work on the basis of the previous wage system.

The moving of some people in unfinished dwellings was hinted by official regime sources too.

+ + +

HELYZETKÉP A MAGYARORSZÁG-I UJJÁÉPÍTÉSI MUNKÁLATOKKAL KAPCSOLATBAN.

A Magyarország-i harcok során megrongálódott házak és lakások helyreállítási munkálatai körülbelül 1956 november 10-én elkezdődtek. A helyreállítási munkák irányítására átmenetileg Ujjáépítési Kormánybizottság létesült. Ez a kormánybizottság lett volna hivatva arra, hogy koordinálja az Építésügyi Minisztérium, a Közlekedés és Postaügyi Minisztérium, a Város Közsgazdálkodási Minisztérium, valamint az Országos Építésügyi Hivatalok munkáját. A kormánybizottság megindulása meglehetősen zavaros volt. Az első vezetője egy MARTIN nevű mérnök volt. Ez a mérnök korábban a KÖMI nevű vállalat főnöke volt. Ez a KÖMI vállalat kizárólag politikai és egyéb elitéltekkel dolgozott és azokat a különleges építkezéseket végezte, melyeket nem volt kívánatos szabadlábbonélő dolgozókkal végeztetni. Így elsősorban különleges katonai vonatkozású építkezéseket, főleg az Államvédelmi Hatóság, a Párt különleges építkezéseit. /A közhiedelemben az élt, hogy az egészen különleges építkezéseknél például a Belügyminisztériumi földalatti börtönrendszer, rendőrségi földalatti folyosó építkezésének elvégzése után az itt foglalkoztatott rabokat agyonlőtték. Ez azonban feltevés, konkrét bizonyítékot nem tudok. Mindenesetre tény, hogy ez a vállalat végzett ilyen egészen titokzatos munkálatokat, amelyekről csak a benfenntesek tudtak. Még akkor is ez a vállalat végezte el az ilyen jellegű munkálatokat az építkezéseken, ha az épület egyéb munkálatait valamilyen rendes állami építőipari vállalat végezte különben./

MARTIN, miután a forradalom alatt a rabokat a lakosság kiengedte, illetve azok megszökte és így átmenetileg ez a különleges vállalat munkások hiányában gyakorlatilag megszűnt létezni, egészen egyszerűen bejött az Építésügyi Minisztériumba MÜNICH egy levelével, melyben kinevezte őt állítólag kormánybiz-

/more/

tosnak. Ugy tudtuk a minisztériumban, hogy MARTIN barátja volt MÜNICHnek, mert vele együtt ő is résztvett a Spanyolországi harcokban. Azt hiszem az egész kormánybiztosság MARTIN ötlete volt, aki így akart magának megfelelő egzisztenciát létesíteni. MARTIN szerepe azonban csak párnapos volt, mert egynéhány nap után a fenti szervek egy-egy képviselője delegáltatott a kormánybiztosságba. Kisebb huza-vona után PADÁNYI Mihály miniszterhelyettes vette át a vezetést, sőt tulajdonképpen ő foglalkozott a lényegében az ügyek irányításával. Ugyanekkor pedig KILIÁN József miniszterhelyettes vette át az Építésügyi Minisztérium vezetését APRÓ Antal iparügyi miniszter megbízása alapján.

Érdekes vita, illetve kettősség alakult ki eleinte a minisztérium vezetése körül. Ott volt a két rivális miniszterhelyettes. A tulajdonképeni kettősség abból adódott, hogy lényegében az Építésügyi Minisztériumnak sem volt más feladata, mint a helyreállítási munkák vitele, részben, mert az általános sztrájk idején a munkástanácsok csak a helyreállítási munkák viteléhez járultak hozzá, részben mert nem volt több kapacitás. A kormánybiztosság kezdettől fogva tökéletesen felesleges szerv volt, mert a feladatokat a minisztérium meglévő és amúgy is vízfajjal rendelkező szervezete is el tudta végezni. Rövid működés után már szó volt róla, hogy ez a szerv megszűnik és a feladatokat kizárólagos hatáskörrel az Építésügyi Minisztérium veszi át. Ugy tudom, hogy a kormánybiztosság már meg is szűnt. KILIÁN maradt ideiglenes megbizatással a minisztérium vezetője, tekintve, hogy építésügyi miniszter a KÁDÁR-féle csoportban egyelőre nincs. A legfelsőbb irányítás APRÓ Antal kezébe tartozik, akinek szivügye az építési tárca, mert ő maga is építési szakember. Képzettsége, ha jól tudom építőmester. Korábban, amikor az építési tárca el volt választva az építési anyagipartól ő volt az anyagipari rész minisztere. A sokszor változó NAGY Imre kormány egyik alakulatában APRÓ lett volna az építésügyi Miniszter, de az építési vállalatok egyöntetűen tiltakozásukat jelentették be NAGY Imre előtt, hogy nem hajlandók vállalni APRÓ miniszterségét, mert ő is a Sztalinista RAKOSI-GERŐ klikk embere volt.

Visszatérve a helyreállítási munkálatokkal kapcsolatos helyzet ismertetésére igen sok kezdeti nehézség adódott. Így mindenképp előtt nyilvánvaló volt, hogy az építőipari munkások csak akkor fognak jönni dolgozni, ha a réginél jelentősebb magasabb béreket fognak kapni. Ez volt az első és azonnal megoldandó probléma. A korábban érvényben volt normarendszert a maga egészében elvetették a munkások és kijelentették, hogy többé nem lesznek hajlandók normában, csak kizárólag, órabérben dolgozni és így is csak úgy, ha a régi átlagórabéreknél lényegesen többet fognak kapni. Ilyen körülmények között született meg az illetékes szervek /szakszervezetek, munkástanácsok/ azon határozata, hogy külön kell bérezés szempontból választani a helyreállítási munkálatokat az egyéb munkálatoktól és a helyreállítási munkálatokra kiemelt órabéreket állapították meg szakmunkások részére

8-12 forint, segéd munkások részére 6-8 forint közötti szinten. Ezen felül több helyütt még különleges követelésekkel is előálltak a munkások, például, hogy hat órát dolgoznak, de nyolc órát fizessenek nekik. Általában az így megállapított órabérek a munkásság elfogadta és fokozatosan elkezdtek dolgozni a helyreállítási munkálatokon.

A bérezéssel kapcsolatban meg kell állapítanom azt is, hogy a legteljesebb káosz ezen a téren ugyanis lassan, elsősorban a vidéki építőipari vállalatoknál megindulnak az egyéb építőipari munkálatok, így elsősorban a befejezéshez közelálló lakásépítési munkálatok, ahol viszont nem lehet a helyreállítási munkálatokra megállapított kiemelt béreket fizetni, hanem az előző hónapok átlaga alapján megállapított órabéreket kell fizetni. Ez természetesen igen nagy elégedetlenséget szül az építőmunkások körében, mert lényeges bér differenciát okoz az a kettőség. Így kialakult az a helyzet, hogy a munkások nem hajlandók csak kizárólag helyreállítási munkálatokon dolgozni, itt-ott dolgoztak ugyan, de nem nagy lelkesedéssel. Egyébként meggyőződésem az, hogy a bérezési vonalon meglévő teljes káosztban csaknek teljeseen lehetetlen lesz a rendet megteremteni. Ez vonatkozik nem csupán az építőiparra, hanem általában az összes iparágakra. A szoros és szigorúan ellenőrzött normarendszerről ugyanis a laza alapokon órabérrendszerre való átmenetnélküli áttérés a hosszú munkától amúgy is elszokott munkások miatt, ha megindul is valahogy az élet olyan példátlanul alacsony termelékenységet fog produkálni, ami egymagában lehetetlenné fogja tenni a normális kibontakozást.

Különösebb nehézségeket az anyaggal való ellátás nem okoz, legalább is egyelőre, mert a téli időszakra a szokás szerint már korábban jelentős mennyiségű anyagot szokta a vállalatok felhalmozni és a hosszú munkaszünet alatt aránylag a készletekben bizonyos mennyiség elraktározódott. Ezen felül azonban figyelembe kell venni azt is, hogy a helyreállítási munkához jelentős részben felhasználható a sérült, illetve romos házak anyaga is. Komoly nehézségeket jelent azonban az állványanyagokban való nagy hiány: az újjáépítési munkához természetesen amúgy is jelentős mennyiségű állványanyagra van szükség. Az építőipari vállalatok már évek óta különben is állandó állványanyaghiánnyal küzdenek, a meglévő állványanyag jelentős része igen rossz állapotban van, tulajdonképpen már nem is volna felhasználható életveszélyesség miatt. Néhány év óta alkalmazták ugyan az alumíniumból készült cső állványokat, azonban ezek gyártása igen lassu ütemben történik és a megnövekedett szükségletet nem fedezte. A kevés állványanyag miatt gyakran van szükség anyagátcsoportosításra, ami lassítja a munka ütemét.

Elősegítette az anyaghelyzetet, hogy a Szovjetunió, Jugoszlávia és a többi szomszédos államokból is érkeztek építőanyagok. Megnehezítette viszont a kielégítő anyagellátást a közlekedési eszközök vonalán mutatkozó azavar. A vasutak csak rendszertelenül közlekedtek, az autón történő szállítást pedig az üzemanyagellátás nehézségei akadályozták.

/more/

A fenálló nehézségek ellenére azonban a helyreállítási munkálatok egész BUDAPESTEN fokozatosan megindultak, a munkásokat a viszonylag magas bérek vonzották.

Jelentősebb mérvű helyreállítási munkálatok tulajdonképpen csak a fővárosban folynak, mert a harcok folyamán komolyabb tevékenységet igénylő károk csak itt keletkeztek. Néhány vidéki városban, GYŐRben, DEBRECENben, SZÉKESFEHÉRVÁRON stb. voltak kisebb épületkárok, melyeket az abba a körzetbe tartozó vidéki vállalatok könnyen és hamar ki tudnak javítani.

A vidéki vállalatokat is vonzotta a BUDAPESTEN történő helyreállítás bevékenysége két okból:

A munkások az itt fizetendő magasabb bérek miatt hajlandóknak mutatkoztak arra, hogy a fővárosba jöjjenek a vállalatok vezetőségét pedig vonzza az, hogy a helyreállítási munkálatokat igen előnyösen lehet elszámolni. Ezekre a munkálatokra, eltérően a többi építési munkálatoktól ugyanis nem előre elkészített költségvetések alapján történik az elszámolás, hanem az úgy nevezett ráfordítási alapokon történik a munkák elszámolása. Ez azt jelenti, hogy a ténylegesen felmerült költségeket munkabérek stb., számíthatták fel a vállalatok, ehhez hozzáadva a kulcsok alapján megállapított rezsiköltségeket, külön tételben az ugyancsak százalékosan megállapított téli többletköltségeket és a három százalék hasznót. Ez az elszámolási rendszer meglehetősen lazaságot idéz elő, mert a vállalatok igen bőven számolják el a költségeiket, lényegesen többet számolnak el, mint ami valójában felmerült. Még nagyobb a különbség, ha ahhoz tennek az összehasonlítást, hogy mennyi költség merülhetett volna fel normális viszonyok és rendes szervezettség mellett. A helyreállítási munkálatokkal kapcsolatban a keletkezett károk felmérése is megindult. Ezekben a munkálatokban az építési minisztérium dolgozói közvetlenül is résztvettek oly módon, hogy elmentek az egyes kerületekbe a károk felbecslésére. Megjegyzem, hogy nem tulságosan nagy kedvvel vették részt ezekben a munkákban és a károk felbecslése illetve felmérése meglehetősen felületesen történt.

Az újjáépítéssel párhuzamosan, lassan megindul a lakásépítési tevékenység is. A sulyt általában azokra a lakásépítési munkálatokra helyezték, melyek a befejezéshez már közel állottak és számítani lehet arra, hogy ezek még a tél beállta előtt beköltözhetőek lesznek. Mint érdekesség említhető meg, hogy sok félig kész házba is beköltöztek egyesek olyan házba is, amelyben még ablakok sem voltak, a parketta felrakva nem volt, sem víz, sem gáz a lakásokban nem volt. A beköltözhető lakók maguk dolgoztak a házakon, hogy a lakásokat valamennyire is lakhatóvá tegyék.